

hij automobilist
autorijder, die
nillende pedalen
en pedaalspelen
automobilist. We
ran ernstig en
gewenschte be-
de autopedalen
pelen, want het
kunst van het
nen, regelmatig

uitstekende me-
geven bij dit
moet zeker ge-
en orgelleeraar
Adolphe Marty,
ischen organist
schrijft Marty:
ten niet genoeg
alspel aanbeve-
orgel de rond-
men de kunst
te beter kan
n, dat wil zeg-
komen. De uit-
eicht in het
de behandeling
ik voeg er aan
posities zware
r ook klassieke
en vaardigheid
deren. Hoe kan
eergegeven, als
tan worden ge-
(uitgegeven
pucines 24, Pa-
ers, maar voor
et pedaalspelen
assing van het
een flink stuk
aanslaan even
de spanning in
door vermoeid-
teer aan roepel

gfrid Karg Elert
ig) geven niet
het pedaal, de
moderne Orgel-
in den compo-
in".
kleine compo-
weinig moeilij-
der, die eenige
regen heeft, te
et zoo eenvoud-
val phraseering
chter een flinke
t en een weinig
hier een reeks
in het moderne
an registraties,
te registreeren.

en in de wereld
thoud van hun
het woord des

— „prediken
wel een erger-
maar hun, die
leken, prediken
wijsheid Gods"
t voorgenomen
hristus en dien

stelen Petrus
van het kruis
kruis spreekt.

den Joodschen
ren heeft Jezus
eelt, Hem han-
In zijn predi-
n Cornelius te
tareth, die door
Geest en met
addoende: „wel-
gende aan een
eersten brief
in zijn lichaam
ft op het hout"

geschriften en
rd „kruis" ge-
tenwerpen, dat
„dezen, door
Gods overge-
loor de handen
is gehecht en
taat het woord
naakjes of car-
wezen, dat het
voorkomt, maar
staat alleen: gij
it. Maar waar

Het wordt vaak gezegd, dat registreeren een kunst apart is, maar er zijn blijkbaar nog maar weinigen, die het de moeite waard vinden zich in die kunst te bekwaamen. Karg Elert geeft eerst de dispositie op van het drieklaviersorgel, dat hem ten dienste stond, toen hij deze composities vervaardigde. Verder geeft hij boven elk nummer aan den linkerkant, aan, hoe hij zich de registratie gedacht heeft, terwijl hij aan den rechterkant een gelijke ruimte openlaat voor den speler om de registratie op te schrijven, die hij op zijn orgel voor het stuk heeft gekozen. Wanneer men den tijd en de moeite wil nemen om nauwkeurig de registratie van Karg Elert na te gaan en zelf op zijn eigen orgel een soortgelijke registratie te zoeken, zal men zijn eigen kennis van de registratie zeer verrijken en zijn toevoorders verwonderen door de verscheidenheid van klank, die men met het orgel kan bereiken. De composities zijn, zooals alle composities van Sigfrid Karg Elert het spelen en bestudeeren ten zeerste waard. Al zal men dan ook hier nu juist niet vinden, wat de titel aangeeft, n.l. pedaal oefeningen in de eerste plaats, men zal de aanschaffing zeker niet betreuen.

Bussum.

D. STROO.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Waar kinderen wonen.

Naar aanleiding van een boek wil ik ditmaal schrijven. Het boek, welks titel boven dit artikel staat, is een keurig uitgevoerd werk in smaakvollen band. Het is even over de 200 pagina's dik, en kost gewoon in den handel f5.25, maar bij inkoop slechts f1.65. Dat laatste brengt mede, dat men ook de rest van de „Opvang"-serie voor f1.65 per deel koopt. Overigens is die prijs voor dit boek onbegrijpelijk goedkoop.

Dit boek is een schetsenboek. In de laatste jaren verschijnen er heel veel boeken met schetsen over kinderen.

Dat wijst op een ontwaakte belangstelling voor pedagogische vragen. En nog op iets anders. Het kind leent zich zoo goed voor beschrijving. Het is zoo gemakkelijk het hoofdpersoonje in een verhaal, omdat het nog zoo weinig gecompliceerd aandoet.

Maar daarmee is dan ook gezegd, dat het schrijven van schetsen over kinderen op geheel verschillende manier kan worden aangepakt, en dat het doel van de uitgave van een boek met zulke schetsen in het ééne geval wel iets heel anders moet zijn dan in het andere.

Men kan zulke schetsen geven om de ouders te leeren hun kind te zien, te begrijpen, zodat ze het beter en gemakkelijker kunnen opvoeden. Schetsen, die dit bedoelen, vragen een duidelijke ontleding van de kinderziel in een bepaald geval, ze eischen een analyse van een gebeurtenis, op-

Uitg. Bosch & Keuning, Baarn.

aan gehecht, dat wordt door Petrus niet uitgedrukt. Noch het woord „kruis", noch het woord „hout" komt hier voor.

Wel gebruikt Petrus het werkwoord „kruisigen". In Hand. 2:36 en 4:10 zegt hij van Jezus: „dien gij gekruisigd hebt". Maar het kruis wordt door hem steeds „het hout" genoemd.

Nu leest men deze benaming ook wel bij Paulus. Doch slechts éénmaal. Wanneer hij op zijn eerste zendingsreis spreekt in de synagoge van Antiochie in Pisidië, hooren we hem zeggen: „en als zij alles volbracht hadden wat van Hem geschreven was, namen zij Hem af van het hout en leiden Hem in het graf" (Hand. 13:29).

Wel komt het woord „hout" ook in zijn brief aan de Galaten voor. „Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons, want daar is geschreven: vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt" (Gal. 3:13). Maar hier staat dat woord in een citaat uit het Oude Testament (Deut. 21:23). Het is waar, dat de tekst in het boek Deuteronomium de woorden „aan het hout" niet bevat. Maar ze zijn toch niet van Paulus afkomstig: hij haalt ze aan uit de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament. En het is duidelijk, dat Paulus hier ook niet kon zeggen: aan het kruis; want, al past hij dezen tekst op het kruis toe, toch is het hout, waarvan in Deut. 21 gesproken wordt, niet een kruis.

Terwijl Paulus alzoo den schandpaal, waaraan Christus geleden heeft, „het kruis" noemt, spreekt Petrus steeds van „het hout". Hij let op de stof van het kruis.

En gelijk Petrus zijn aandacht op de stof van het kruis richt, zoo is in de oude Christelijke kerk wel de gedachte uitgesproken, dat Paulus op den vorm van het kruis het oog had, toen hij sprak van „de breedte en lengte en diepte en hoogte van de liefde van Christus" (Ef. 3:18). Bij de lengte en de breedte dacht hij aan de twee einden van het dwarshout, bij de diepte aan het onderste en bij de hoogte aan het bovenste eind van den kruispaal. Het kruis, dat zich naar vier zijden uit-

dat de ouders zullen verstaan, wat er bij hun kind gebeurt. ...

Maar men kan ook eenvoudig beschrijven, met het doel: litterair goed werk te leveren.

De bedoeling is dan geen andere dan deze, dat men de literatuur verrijkt met een boek met schetsen, welker eenheid deze is, dat ze over kinderen handelen.

Tot de laatste groep behoort m.i. het boek, dat we thans bespreken.

...

Maar er is nog een kwestie bij dergelijke uitgaven.

Wanneer onderscheiden schrijfters meewerken aan een boek, zooals dat geschiedt bij het boek „Waar kinderen wonen", dan komt er nog een eenheidsvraag naar voren. Immers de eenheid van visie op het kind is toch ook een zaak van eenheid van levensbeschouwing. Een belijgend christen ziet het wezenlijke in het leven van een kind geheel anders dan iemand, die zegt „neutraal" te zijn.

En nu is het opvallende in dit boek, dat er „vogels van diverse pluimage" aan mee werken.

Zoodoende hebben we nu eens een stukje, dat ondanks de uitnemende overige kwaliteiten, het kind godsdienstig „neutraal" laat zijn en dat kind in een godsdienstig neutrale sfeer laat leven. En dan weer is er een schets, waaruit ons de belijdenis van den christen duidelijk toesprekt.

Daardoor is de eenheid in dit boek zoek.

Dat is erg jammer.

Een en ander zal duidelijk worden, wanneer we de onderscheiden stukken afzonderlijk kort bespreken.

...

De schetsen zijn naar de alphabetische rangorde der schrijfters geplaatst, met deze uitzondering, dat A. M. de Vries Robbé-Bergmans tweemaal het woord verkrijgt, op haar (alphabetische) plaats en met een inleidend artikel „Nesthaartjes" — eigenlijk een bijschrift bij de photo's, die het boek verlichten. Deze photo's zijn portretstudies van Mevr. T. Arens—Tepe. De photo's zijn meerendeels subliem, en het bijschrift is zeer goed; alleen jammer, dat er een hinderlijke drukfout staat in de verwijzingen („het tweetal op studie VI", dat daar niet staat).

Ida Heijermans geeft haar schets „Wietske". Heel mooi en heel gevoelig — en toch missen we hier zoo voor die arme Wietske de troost van een Toevlucht. Ach, wat arm blijft Wietske! Deze schets is literair zeer goed, maar geestelijk zoo arm. Deze schets geeft een beeld van de armoede van hen, die aan kinderen Christus niet kunnen wijzen.

Mevr. van Hoogstraten-Schoch schreef „Elisabeth, de kosteres", een goed verteld verhaal, in de christelijke levenssfeer, dat echter literair hier en daar een vlekje heeft.

„Late bloei" van Jo Kalmijn-Spiersonburg is een geslaagde schets — al zeg ik: „en toch, al spreekt dit artikel van God — waarom

strekt, was hem beeld der oneindige en allesomvattende liefde van Christus.

Ongetwijfeld is deze verklaring al te gezocht. De bewering, dat de gedachte aan den vorm van het kruis bij deze woorden in Paulus' ziel is geweest, mist genoegzamen grond. Maar wel predikt Paulus, dat Christus door Zijn zelfovergave aan den dood des kruises Zijn liefde tot zondaren betoonde en hij zegt: „wandelt in de liefde, gelijk wij ook Christus ons liefgehad heeft en zichzelf voor ons overgegeven heeft tot een offerande en een slachtoffer Gode tot een welriekenden reuk" (Ef. 5:2).

Van de apostolische prediking is het kruis het middelpunt. Het kruis, waaraan de Zoon van God in Zijn groote liefde Zijn leven gaf om Zijn volk te redden. Het kruis, waardoor Hij de Behouder der wereld is.

Paulus durft aan de Galatiërs schrijven, dat Jezus Christus hun voor oogen geschilderd is als gekruisigde. De prediking van den Christen onder hen was geweest een prediking van den Christus aan het kruis. En zoo duidelijk en zoo omstandig en zoo aanschouwelijk was het kruislijden hun verhaald en de betekenis van dat lijden hun ontvouwd, dat Paulus kon zeggen: Jezus Christus is als gekruisigde u voor oogen geschilderd (Gal. 3:1).

...

De genoemde opvatting van Ef. 3:18 gaat uit van de gedachte, dat de Heiland heeft geleden aan een vier-armig kruis.

Hoogst waarschijnlijk is deze gedachte juist.

Zooewel in den nieuwen als in den ouden tijd is ook wel de meening gekoesterd, dat het kruis van Christus een drie-armig kruis is geweest. Een kruis, waarvan de paal niet boven het dwarshout uitstak. Een kruis alzoo in den T-vorm.

Zulk een kruis wordt genoemd een crux commissa of een Antonius-kruis. Het draagt dezen naam naar den heiligen Antonius, die in de derde en vierde eeuw leefde. Van hem toch wordt verhaald, dat hij op zijn mantel en op zijn staf een T-teeken droeg. Het heet ook wel het Aegyptische kruis,

is dat alles zoo heel erg op den achtergrond gehouden?"

Mevr. Kraan (Gera Kraan—van den Burg) is meen ik heel gelukkig geweest met haar schets „Losgelaten". Dit is werk van een christen-schrijfter; bovendien literair zeer goed verzorgd; psychologisch doorvoeld — al is het waar, dat hier niet de kinderen maar de moeder de centrale plaats in de schets innemen.

Buitengewoon is „Eén dag Paultje" van Diet Kramer. Dat is wel zóó een sublieme teekening van het kindje „Paultje" („geschreven namens en opgedragen aan mijn blonden buurman van drie turven hoog"), dat ik niet aarzel dit werk — vooral de teekening van „de(n) morgen" — te rekenen tot het allerbeste, wat er over kinderen in onze literatuur bestaat. En deze schets bewijst tevens, dat men het christelijk milieu kan teekenen (wat is die geschiedenis van het avondgebedje, op de laatste pagina aangrijpend!) zonder ook maar met één woord opgelegd vroom of onnatuurlijk te worden. Terwille van de ruimte moet ik nalaten stukken uit deze schets af te schrijven. De verleiding is overigens heel groot!

De volgende schets in het boek is „De wijze Uk" van Mevr. H. Kuyper—van Oordt. Het doet me leed, dat ik het moet zeggen, maar ik heb tegen deze schets twee zeer ernstige bezwaren. In de eerste plaats deze: in deze schets krijgen we nergens den indruk, dat Mevr. Kuyper weet, dat er zoiets als christelijke opvoeding bestaat. Alleen „een petje voor 's Zondags naar de kerk" wijst erop — maar dat is alles. Het stemt droevig, dat een vrouw, die in onze kringen literair gezag schijnt te hebben, zóó voor den dag komt. Mevr. Kuyper schreef eens: dat al te felle lichten verblinden — accoord; maar waarom dooft ze hier zelfs het laatste kaarsje? En dan — bij Mevr. Kuyper mis ik de liefde voor haar objecten. Zij is wel geniaal in het trekken aan de touwtjes, waardoor haar poppen (houten poppen, helaas al te dikwijls) dansen; ge ziet wel de glimlach, waarmee de schrijfster u over haar figuren aankijkt; maar de liefde ontbreekt. Dat is ons zeer ernstige tweede bezwaar tegen dit werk van de overigens knappe schrijfster. Jammer, dat Mevr. Kuyper niet het echte leven zag. Méér zin voor de realiteit, méér liefde voor haar object en méér christelijk belijden vooral, zouden Mevr. Kuyper in dezen bundel een onzer beste schrijfsters hebben doen zijn. Nu kan ze helaas, met een schets als deze, niet tot „een der onzen" worden gerekend.

Geukkig volgen dan weer in dezen bundel een tweetal stukken, waaruit het christelijk belijden spreekt.

Een jonge — althans betrekkelijk pas „ontdekte" schrijfster — Mej. A. M. Ringnalda, schreef „Achtergebleven". Ik wil eerlijk zijn. Bij het slot van deze schets was ik tot tranen geroerd. Misschien omdat ik al maar weer moest denken aan iemand, die ook mej. Ringnalda na gestaan heeft? Van een schrijfster als mej. Ringnalda verwacht ik veel; ze is tenminste gereformeerd, ook in haar werk; en ze schrijft goed; ze ziet ook de

De heilige Antonius was een Aegyptisch kluisenaar.

Het is echter weinig aannemelijk, dat het kruis van Jezus dezen vorm heeft gehad.

In de eerste plaats: al mag het drie-armige kruis ook zijn voorgekomen, de gewone vorm van het kruis bij de Romeinen is de vier-armige geweest. Ten tweede: de kerkelijke schrijvers van Justinus Martyr af zeggen, dat het kruis van Jezus vier armen had. Nu leefde Justinus wel een eeuw na de kruisiging des Heeren (van 100 tot 165), maar op grond daarvan kan niet beweerd worden, dat het vier-armige kruis een product is van de fantasie van later tijd. Daar het kruis in het centrum van de prediking der apostelen stond, is het vanzelfsprekend, dat zij ook zullen hebben vermeld, hoe het kruis er uitzag en waarom zou deze mededeling niet tot Justinus Martyr zuiver bewaard kunnen zijn? En in de derde plaats pleit ook hetgeen de Heilige Schrift zelf van de kruisiging des Heeren verhaalt tegen het drie-armige kruis. De evangelisten spreken immers van een opschrift, dat „boven hem" (Mark. 15:26, Luk. 23:38) of „boven zijn hoofd" (Matth. 27:37) geschreven stond. Nu is het daarom wel niet bepaald onmogelijk, dat de kruispaal niet boven het dwarshout zou hebben uitgestoken. Maar deze mededeling der evangelisten maakt het toch wel zeer onwaarschijnlijk.

Wel wordt hiertegen aangevoerd, dat in de literatuur der oude kerk de Griekse letter T als een symbool van het kruis voorkomt.

Deze opmerking is waar, maar ze kan niet bewijzen, dat het kruis dezen vorm heeft gehad. Al werd deze letter als een symbool van het kruis gebruikt, dit betekent nog niet, dat ze als een nauwkeurige afbeelding er van beschouwd werd. Het betekent niet meer, dan dat er eenige gelijkheid en overeenkomst werd gevonden tusschen deze letter en het kruis van Christus.

Gerust mag worden aangenomen, dat het kruis van den Heiland vier-armig is geweest, een z.g.n. crux immissa, een kruis in den T-vorm.

Dit kruis van Golgotha is het symbool van het Christendom geworden.

J. THUIS.

kinderziel. Heel deze schets is doorzien van werkelijkheid. Doorleefde werkelijkheid soms?

Ook Greeth Smitskamp's „In de schaduw" is een goede schets. 't Is de kortste uit den bundel. Deze schrijfster belooft iets met deze teere regels. Zulk werk te lezen geeft vreugde.

Mevr. A. M. de Vries Robbé's „Een pak slaag" is mij niet heel helder; noch in tekening, noch in strekking. Van ons geloof wordt niet gerept. Tenslotte geeft Mevr. Westerbrink—Wirtz een zeer goed stuk: „De fantast". Psychologisch is dit wel het sterkste werk uit het boek. De kleine fantast is meesterlijk geteekend. En het is een kind uit een milieu, waar men tenminste de kinderen bijbelsche geschiedenis vertelt. In dezen bundel is dat al dankbaar te noteren. Jammer, dat de belijdenis in dit stukje niet wat sterker spreekt.

Zoo zien we: een heterogeen gezelschap. Dat een paar schrijvers trouw bleven aan haar belijden verheugt me zeer. Dat enkele niets blijken te belijden is erg. Dat andere haar belijdenis verzwijgen is het ergst. Waarom, ach waarom moet dat toch?

Literair is dit boek weliswaar zeer goed. Maar, moeten we daarmee tevreden zijn?

Paedagogische leering is er uit dit boek niet te trekken. Daarvoor zal het ook wel niet geschreven zijn.

Conclusie: in onderdeelen zeer goed. Als totaal een mistukking (hoe goed elk stuk op zichzelf moge zijn, zuiver literair gezien) omdat de eenheid ontbreekt.

En als zoodanig is deze bundel een symptoom. Almeer schijnt er in onzen tijd een neiging te komen, de antithese, die toch nog bestaat (!) te verdoezelen, door christelijke en niet-christelijke literatuur samen te voegen in één band.

Het is reeds een onmogelijkheid, dit zóó te doen, dat waarlijk een boek, een eenheid, ontstaat.

En helaas krijgt men dan wel eens den indruk, dat sommige belijders zoo vriendelijk zijn, tegenover de niet-belijders de welwillendheid te betrachten, niet al te open en niet al te duidelijk voor hun geloof uit te komen.

Waar gaan we heen?

Het kind is niet neutraal.

En het boek is niet neutraal.

Evenmin als het leven ooit neutraal kan zijn. Noch ook de opvoeding.

J. W.

„Rondom het Geschiedenisonderwijs".

In „Het Kind", veertiendaagsch blad voor ouders en opvoeders, gaf de heer G. van Veen, onderwijzer te Amsterdam, onder bovenstaanden titel een serie artikelen, waardoor heel wat pennen in beweging werden gebracht.

Met zeldzame onbevangenheid heeft deze socialist, zooals hij zich zelf aandient, de fouten van het geschiedenisonderwijs op de Openbare Lagere school aangewezen. Hij gaf in het laatste nummer van genoemd blad een „overzicht en slot" van de serie. Ik kan de verzoeking niet weerstaan, enkele uitspraken van hem over te nemen, omdat zoo zonnklaar blijkt, dat de School met den Bijbel, ook in zake het onderwijs in de Vad. Gesch., krachten haar beginsel, een betere praktijk heeft dan de neutrale school, die met dit vak in hooge mate verlegen was.

Hij meent, dat het subjectivisme aan dit onderwijs een massa kwaad heeft gedaan. Het gaat ons, zegt hij, als een oceaansvlieger in de mist. Wanneer deze New-Foundland nadert, waar koude en warme zeestroomingen (kapitalisme en socialisme) alles in nevel hullen en waar bovendien het compas zijn dienst weigert.

Hij bespreekt de volksgeest in verschillende landen. „Dan komt ons eigen land. Waar staan wij? Onze volksaard geloof te weinig in zichzelf, heeft internationaal een zwak roepingsbesef en zou zulk een belangrijke rol kunnen spelen. Juist, omdat wij „Zwischenland" zijn, in staat, om wat waardevol is, zoowel westelijk als oostelijk van ons, te begripen en te waardeeren en op eigen wijze te verwerken. Wij hebben van huis uit een sterke psychische structuur. Die danken we vooral aan het Calvinisme, dat ons met werkelijkheidsbesef en zelfkritiek heeft toegerust, waarvan zelfs onze roomschen in sterke mate hebben geprofiteerd, wat hun zoowel nationaal als internationaal als groep zulk een sterke positie geeft.

De Nederlandsche historie is uitermate belangrijk, als we maar haar transcendente waarde kunnen verstaan. Hier op dit stukje grond is de botsing volstreken tusschen de Spaansch—Romaansche geestelijke en wereldlijke dictatuur en de democratische volksgeest der West-Germanen. Een geweldig en glorieus conflict, waarin de verachte Hollandsche knasboer zich onvergankelijke wereldhistorische roem vergaarde, aangevoerd door den grondlegger der Westersche democratie, den eersten Oranje. Eere zij zijn gedachtenis, ook, omdat een strijd op leven en dood, hem niet hard en wreed maakte, maar ruim en verdraagzaam liet."

Hiermee is natuurlijk onze zienswijze over de

strijd der vaderen en de volle beteekenis van „Vader Willem" niet weergegeven, maar we moeten dankbaar de waardeering van dit deel van onze historie van een zijde, waarvan dat niet verwacht werd. De schrijver gaat dan ook voort: „Schande over dit land, dat het zoo weinig van zijn eigen historie begrijpt — schande over hen, die heilige historische herinneringen beduimelen met de vette vingers van hun machtsopportunisme, schande over hen, die de bladzijden in het boek der historie zouden willen dichtplakken, omdat de inhoud er van hun negatieve gezindheid niet vermag te streelen!"

Ook zijn eigen partijgenooten krijgen er van langs.

„Zij, die het socialisme prediken en de eenheid aller menschen, kennen geen democratie, ze kennen slechts hun partijgevoelen. De koningin mag de sluis te IJmuiden niet openen, of zij blijven weg, de koningin mag het feest van Nijmegen's 2000-jarig bestaan niet bijwonen, of zij doen niet mee."

„Wie met aandacht en eerbied in het boek van de eigen volkshistorie leest, kan ervaren, welke straf de goddelijke gerechtigheid stelt op speciale volksgebreken en welke belooning zij heeft weggelegd voor volksdeugden. Indien hij zich openstelt voor de lessen, welke dit boek der historie bevat, zal hij weten, in hoeverre zijn verantwoordelijkheid hem voorschrijft tot heil van zijn landgenooten nationale zonden te weerstaan."

Maar dan kan nationale historie niet zijn de geschiedenis van de boven de volksgeest verheven enkelingen, die op de hoogten van de geest in eenzaamheid hebben geleefd, dan zullen de collectieve ervaringen, die het bewustzijn van de tijdgenooten in beroering hebben gebracht, moeten spreken. Geen wegsmullen van oorlogsconflicten, geen enghartige verduistering van figuren als de groote Oranjes, Van Oldenbarnevelt, Jan de Witt en... De Ruyter. In 't volle licht zullen ze staan en waar we veel boonselen moeten schetsen, die met onze oogen gezien, de humaniteit geweld aandoen, zullen we voor de humaniteit in waarheid getuigen, zonder hooghartig te minachten op wier schouders wij staan."

Merkwaardig zijn uit zijn pen ook de woorden: „dat ons Nederlandsch koningschap, dat velen nog dwars schijnt te zitten, de nationale ordening zeer bevorderen kan, en, omdat het volkomen democratisch werkt, en, omdat in dit verscheurde land een eenheidsymbool, dat onaantastbaar boven de partijen staat, ook in zijn onvergankelijke geestelijke beteekenis, psychologisch zeer gewenscht is. Dat passief te saboteeren of actief neer te werpen, zou een eindloze herrie geven."

Mij dunkt, ik heb reeds genoeg, zoo niet meer dan genoeg, aangehaald, om duidelijk te maken, dat bij de mannen aan de overzijde zich een merkwaardige kentering voltrekt in zake het geschiedenisonderwijs. Die kentering vertoont zich ook al in de boekjes, die voor het Openbaar onderwijs uitkomen. Men blijft zich niet bepalen tot „cultuur"-geschiedenis, maar men durft het ook aan, van de oorlogen het noodige te vertellen. „Dat alles is immers gebeurd."

En rustig kunnen wij doorgaan met de heerlijke bladzijden uit onze Vaderlandsche geschiedenis aan onze kinderen te verhalen. De groote beteekenis van de worsteling om de vrijheid van geloof en leven, de hooge verdiensten van de nobele Oranjes, ze blijven een belangrijk deel van ons onderwijs in dat vak.

We krijgen niet alle dagen gelijk van onze tegenstanders. Daarom wou ik zoo'n moment hier toch wel even vastleggen.

G. r.

G. MEIMA.

UIT DE BUTENLANDSCHE KERKEN

De actie van de jonggereformeerden in Zwitserland.

IX. (Slot.)

Met de mededeeling, dat men in eenige kerken van het kanton Bern, alwaar kerk en staat in menig opzicht veel te nauw met elkander verbonden zijn, enkel psalmen zingt, eindigde ik de vorige maal. Des Zondagsavonds komt men in zulke gemeenten samen in gemeenschappelijke godsdiensttoefening, waarbij een koor psalmen zingt, welke men heeft ingestudeerd. Zulk zingen gaat vergezeld van de voorlezing van psalmen! Doch nu toonden de jonggereformeerden te Zurich weer hoe actief ze zijn. De vraag naar den catechismus was hen de wenk te zorgen voor een paar uitgaven van dit leerboek, die er mogen zijn. De liefde tot het psalmgezing deed hen direct overgaan tot de uitgave van een Psalmboek. Zoo verscheen verleden jaar en werd door de Reformierte Bücherstube in den handel gebracht: Der Psalter, Sonderausgabe aus dem Evangelisch-reformierten Gesangbuch, herausgegeben im Jahre 1929 von der evangelisch-reformierten Landeskirche der Provinz Hannover. Met deze uitgave kunnen de jonggereformeerden maar vrij „tegen den stroom" op,

„Mitten durch", varen. Het formaat is handig, de letter duidelijk, het lettertype klassiek. Ik wees reeds de vorige maal op het eigenaardig verschijnsel, dat bij de ontwakning van frisch gereformeerd leven ook in Zurich met voorliefde bij de uitgaven van de zijde der jonggereformeerden gebruik wordt gemaakt van dat mooie lettertype, waarmee de werken van „oude schrijvers" gaarne werden gedrukt. Hier is geen toeval, noch iets „gewilds", hier spreekt de natuur, hier werkt de spontaneïteit. Op enkele uitzonderingen na is men de berijming gevolgd van Matthias Jorissen, geboren den 26en October 1739 te Wezel. Hij studeerde te Utrecht en Duisburg. Enkele psalmen zijn in dubbele berijming opgenomen en wel naar die uit het Oost-Friesche psalmboek. Weer andere psalmen zijn in drie berijmingen weergegeven; bij de beide vorige berijmingen is nog gevoegd die uit het Embder psalmboek. De melodien zijn voor het meerendeel van Emilie Schild-Elberfeld.

Achter in deze uitgave wordt een kort bericht gegeven van de „psalmenbearbeiter". De rij wordt geopend met Petrus Georg Bartels, te Embden geboren en na in de Graafschap onderscheiden gemeenten gediend te hebben, gestorven in 1907 in Aurich. De bekende Johann Christoph Blumhardt van Bazel is de tweede in de rij. Dan volgen de bekende theoloog Johannes Heinrich August Ebrard, de dichter Paul Gerhardt en Matthias Jorissen, reeds genoemd. Daarnaevens Friedrich August Köthe uit het verre Oosten, geboren te Lübben in de Niederlausitz, de laatste standplaats van Paul Gerhardt en Conrad Heinrich Metger, wederom een man uit Oost-Friesland, te Groothusen. Na Johann Friedrich von Meyer komen weer een paar Oostfriezen: Ubbo Tide Meyer van Pilsum en Wilke Peters Müller, die te Bunde stierf. Dan nog weer een Bazel, de hoogleraar Christoph Johannes Riggensbach, terwijl de rij wordt gesloten met Johannes Stapfer, uit het bekende Bernsche theologengeslacht. Men ziet uit dit lijstje hoe vele van deze psalmdichters komen uit onze nabuurschap. Het „boerenduitsch" van Zwitserland gelijkt veel op het plat-duitsch en geldersch-overijsselsch dialect. Catechismus-ondericht en psalmgezing gaan ook bij deze ontwakning van gereformeerd leven samen. Tout comme chez nous! Als bij ons!

In de stad en het land van Bazel wordt ook in enkele scholen en gemeenten de catechismus onderwezen; jammer genoeg kan in dat kanton de kerk niet vrij van een band aan den Staat haar eigene zaken behandelen. Hoe staat dit nu in het kanton Zurich? In de Zwitsersche kantons is de band tusschen kerk en staat over het geheel genomen nog al tamelijk sterk. De predikanten zijn eigenlijk staatsdienaren. In het kanton Zurich bestaat deze band, juridisch genomen, nog al te zeer. Echter, praktisch zijn de kerken in dit belangrijkste kanton van den Bond, vrij. Zoo kan een kerkeraad eigenlijk zoo goed als geheel handelen naar gereformeerd kerkrecht. Hij kan de tucht toepassen, desnoodig ook de leertucht.

Wat de actie der jonggereformeerden ten opzichte van den juridischen band, die nog eens pijnlijk zou kunnen binden, zal uitwerken, kan ik niet zeggen. Ik waag geen profetie! Wij laten dit vol vertrouwen over aan den Koning der kerk! Het is een groot voorrecht dat vooral op 't platteland zich een frisch en gezond gereformeerd leven openbaart onder de jonge boeren. Er is een beweging op kerkelijk en politiek terrein die veel in haar schoot bergt en zeer hoopvolle verwachtingen doet koesteren. In de kerk zelf, ook door haar ambtsdragers, wordt op het kwaad gewezen. Ik wil deze artikelenreeks eindigen met ééne mededeeling, die er op wijst, dat er ouderlingen zijn, mannen zooals wij die ook kennen uit de eigen geschiedenis onzer kerken, die krachtig getuigen en naar wie wordt geluisterd. Het is nu misschien een jaar of vijf, zes, geleden, dat een boer in de vergadering van de synode der kerk van het kanton Zurich als een Cato in den Romeinschen senaat wees op den vijand. Hij wees steeds weer op het kwaad schuilende in de theologische faculteit van de universiteit te Zurich. Een waar requisitoir hield hij, telkens als een nieuw punt door hem was afgehandeld, eindigende met de woorden:

Die professoren sind doch nur schuld daran;
Den klage ich an!

Deze rede maakte ook vanwege den vorm diepen indruk. Hij had het gehoor van de gansche vergadering. Hoe ernstig zijn spreken ook was; zijn woord lichtte toch ook van vernuft en vonkte van geest; deze vonken spatten vooral uit het tweeregelig woord waarmee hij aanklacht op aanklacht besloot. Deze woorden waren een variatie op een in Zwitserland aan allen bekende anecdot. Eens lag aan gene zijde van den Rijn, bij Straatsburg in den Elzas, een leger; daarin diende een Zwitser. Hij had heimwee naar zijn bergen en meren. Daar hoort hij van over den Rijn een herdersknaap een Zwitsersche berglied zingen. Zeg een jodel. Toen werd het hem te machtig. Hij sprong in den stroom om te ontkomen en naar zijn land te vluchten. Doch hij kwam om in den stroom.

Het lied
daraan! De
boer het

Ik wil
inneren d
jongere
niet ontr
moediging
jongeren
eene ontr
voor Zijn
bezieling
God, Die
schap; m
met gewil
De herede
aan me
God zoo
van Zwit

„De Her
meer in l
het al of
over de k
ding gebr

Art 32
dikanter
teekener
worden
teekening
van sch
ook doe
zeft heel
teekener
werpen.

Dit tast
want de
aan har
door de
en uit
haar o
is dus e
kerk ze
het rech
haar op

Moest l
zelf leide

Door
zijn fun
de Sacri
functies
schorsin
zoolang
had, oo
schuldij
daarove
zelfs ee
ring gee
persoon

Inzake
blad de o
Dr Dijk e
„De Her

Dr U
naande
op het
zichte
dere
zulk ee
dan ook
minst b
node aa
besprek
ontheft
Dr Ubb
noot v
schrijft.

In het
Prof. Dr
Sprekende
vraagstuk
heeft voo
alle mach

Dr U
kunnen
hem on
wensch.
hem te
of ook
om, nog
dat een
kon als
weten v
van de
en kerk
en waas
allereen
terwijl

De H.
trappante
Dat